

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 5.2

Rapport commissie Drenthe

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Notitie Commissie Drenthe Verwerking Nieuwe Bijbelvertaling in Belijdenisgeschriften

Aanleiding

Particuliere Synode Gelderland van 10 januari 2008 (brief dd. 16 januari 2008) *ingekomen stukken 128*. De PS “stelt voor de bijbelcitaties in de tekst van de belijdenisgeschriften te laten aanpassen aan de Nieuwe Bijbelvertaling.”

De PS draagt voor dit voorstel de volgende argumenten aan:

- a) De GS van Amersfoort-Centrum 2005 heeft de NBV aanvaard (Acta, artikel 33) en opdracht gegeven de tekst van de NBV op een deskundig (talig, poëtisch, liturgisch-theologisch) verantwoorde wijze in te voegen of te laten invoegen in de bestaande liturgische teksten en formulieren (Acta, artikel 71, Besluit 2b).
- b) De deputaten eredienst vragen zelf aandacht voor deze aanpassing van de belijdenisgeschriften (rapport deputaten eredienst, 5.2.5 slot).
- c) De eenheid van schrift en belijdenis is duidelijker zichtbaar als de belijdenisgeschriften in bijbelcitaties aansluiten bij de bijbelvertaling die in de kerken gebruikt wordt.
- d) Vanwege de plannen voor een nieuw kerkboek moet dit werk in de periode tussen de synodes van 2008 en 2011 uitgevoerd worden.

Verwerking tot nu toe

De brief is ondergebracht bij deputaten Eredienst. Die hebben een advies geformuleerd, d.d. 23 februari 2008. Ze stellen voor het voorstel van Gelderland te honoreren. Deputaten voeren onder meer aan dat taalkundige aanpassing aan de NBV een logisch vervolg is op de aanpassing van de liturgische teksten. Ze wijzen er op dat hierbij naast taalkundige inbreng ook theologische deskundigheid vereist is, zowel dogmatisch als historisch en ook catechetisch. “Taalkundige aanpassing van de belijdenis vraagt om beslissingen die theologisch verantwoord zijn. Het is niet mogelijk om te volstaan met vervanging van woorden aan de hand van de woordenlijsten van de NBV. In dat geval zouden woorden als ‘bekering’ en ‘Middelaar’ (die in de NBV niet voorkomen) uit de belijdenis verdwijnen. Deze keuze is denkbaar, maar vraagt wel om theologische bezinning”.

Deputaten geven zich verder rekenschap van het gegeven dat de gereformeerde belijdenisgeschriften niet het eigendom alleen zijn van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). “Het zou wenselijk zijn als alle gereformeerde belijders dezelfde belijdenistekst zouden gebruiken. Op dit moment zijn er echter globaal drie versies van de formulieren van eenheid in omloop. In de reformatische hoek wordt gewerkt met tekstuitgaven die nauw verwant zijn aan de 16e en 17e eeuwse teksten (zoals de editie Kuiper). In de PKN en een deel van de CGK gebruikt men de editie Dankbaar uit 1982. De GK gebruiken de vertaling van het Gereformeerd Kerkboek die ongeveer in de zelfde tijd tot stand kwam als de editie Dankbaar, maar eigentijdser is qua taalgebruik. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat de gebruikers van de oude edities en de gebruikers van de editie Dankbaar weinig belangstelling hebben voor een taalkundig vernieuwde tekst van de belijdenis. De visies op de taal en functie van de belijdenis lopen ook zover uiteen dat van samenwerking bij de vertaling van de belijdenis geen vruchtbaar resultaat mag worden verwacht. Overigens, een besluit tot taalkundige herziening van de belijdenis leidt niet tot een vierde tekstversie, maar tot een vervanging van één van de drie door een andere.”

Deputaten stellen ook voor om m.n. bij de oecumenische belijdenisgeschriften waar mogelijk aan te sluiten bij bekende teksten.

Deputaten zijn van mening dat hier geen taak ligt voor een liturgisch deputaatschap, maar dat desgewenst wel gebruik gemaakt kan worden van de ervaring die in het deputaatschap eredienst opgedaan is met de taalkundige herziening van de liturgische formulieren.

De commissie Drenthe heeft in overleg met het moderamen advies gevraagd aan twee hoogleraren. Prof. dr. B. Kamphuis en prof. dr. F. van der Pol, d.d. 9 mei 2008, geven het volgende mee: “Laat de officieel geldende tekst van de belijdenisgeschriften onveranderd blijven als tekst waaraan wij elkaar mogen houden en waarop wij door anderen aan te spreken zijn. Daarnaast kan een voor liturgisch en catechetisch gebruik bedoelde versie worden ontworpen, waarin de NBV wordt verwerkt. Deze versie moet vooral in liturgisch en catechetisch opzicht goed doordacht zijn. Daarmee kan voldaan worden

aan de behoefte tot grotere toegankelijkheid van de belijdenisgeschriften voor de kerkganger en met name voor de jeugd. Omdat het hierbij niet gaat om de officieel geldende tekst, kan de procedure ervoor misschien wat lichter zijn en het tijdpad korter.”

Voorstel commissie Drenthe

De commissie Drenthe heeft de adviezen gewogen. Voor de commissie is belangrijk dat in onze vrij-gemaakte kerken de belijdenissen levende teksten zijn. Een scheiding tussen een ‘officiële tekst’, die vanwege het taalkleed moeilijker toegankelijk is, en een ‘gebruikstekst’ voor intern gebruik past niet in de manier waarop we in onze kerken gewend zijn de belijdenissen te hanteren.

Deputaten erediensdienst wijzen er o.i. terecht op dat het niet te verwachten is dat op dit moment vanuit andere kerkgenootschappen enthousiaste medewerking aan dit project gevonden kan worden. Dat neemt niet weg dat we de kerken die met ons de Gereformeerde belijdenisgeschriften delen in hun leer en in hun kerkelijke praktijk, kunnen uitnodigen om samen te werken.

In lijn met het verleden

Naar art. 33 KO zijn de besluiten uit het verleden hierop nauwkeurig nagelezen.

Vorige synoden hebben bij taalkundige modernisering allereerst gedacht aan de catechismus:

1. Acta Generale Synode Bunschoten-Spakenburg 1958/59, art. 39; Assen 1961, Acta, art. 123; Rotterdam-Delfshaven 1964/65, Acta, art. 167b; Amersfoort-West 1967, Acta, artt. 52 en 250, Hoogeveen 1969/70, Acta, art. 334. Deze synoden stelden dat een vrij te geven tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands aan bepaalde eisen had te voldoen, nl.:
 - a. de inhoud van de vragen en antwoorden moet onveranderd gebleven zijn;
 - b. de vraag moet als regel niet in het antwoord opgenomen zijn;
 - c. de eenheid van de zinnen moet zoveel mogelijk gehandhaafd zijn;
 - d. de moet zich zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande wijze van formuleren.
2. Acta Generale Synode Amersfoort-West 1967, art. 250 en Hoogeveen 1969/70, Acta, art. 334. Hierin is als doel gesteld om een tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands vrij te geven voor gebruik bij het catechetisch onderwijs.
3. Acta Generale Synode Hattem 1972, Acta, art. 107. De synode besluit de vrijgegeven Catechismustekst nader te toetsen met het oog op algeheel kerkelijk gebruik.

De hertaling van de catechismus stond van het begin af aan in het kader van de modernisering van alle belijdenisgeschriften:

1. Acta Generale Synode Enschede 1955/56, art. 132b; Acta genoemd onder materiaal 1: deze synoden geven alle opdrachten met het oog op het uiteindelijke tot stand komen van een overzetting van de drie formulieren van enigheid en van alle liturgische formulieren in hedendaags Nederlands. De Generale Synode Hattem 1972, Acta, art. 139 besluit op voorstel van de Particuliere Synode Utrecht 1972 opdracht te geven om de *belijdenisgeschriften* (...) taalkundig te moderniseren.
2. Acta Generale Synode Kampen 1975, artt. 185 en 479. De synode constateert “dat in 1971 een bewerking van de belijdenisgeschriften in hedendaags Nederlands verscheen, bezorgd door de interkerkelijke Commissie voor de tekst van de Belijdenisgeschriften (voorzitter prof. dr. W. F. Dankbaar), die sindsdien buiten de Gereformeerde Kerken aanvaard wordt.” Ze overweegt “dat bij een taalkundige modernisering van de belijdenisgeschriften de band met hun oorspronkelijke vormgeving zoveel mogelijk bewaard dient te blijven ter wille van de continuïteit in belijdend spreken en ter wille van de overeenstemming met allen die dezelfde belijdenis onderschrijven. De synode keurt de werkmethode van de door de GS Hattem 1972 benoemde deputaten af (Acta, art. 185) en daarmee de door deze deputaten voorgelegde proeve van modernisering van de Heidelbergse Catechismus. Overweging voor deze afwijzing is onder meer “dat de deputaten door het gebruik van een eigen vertaling van de bijbelcitaten de belijdenisgeschriften isoleren van de voor kerkelijk gebruik vrijgegeven bijbelvertaling(en).”
3. Acta Generale Synode Groningen-Zuid 1978, art. 425 en bijlage 3: besluit om afspraken inzake taalgebruik, spelling enz. goed te keuren en teksten van de Apostolische Geloofsbelijdenis en de Nederlandse Geloofsbelijdenis op te nemen in (de bijlage van de) Acta maar nog niet vrij te geven voor kerkelijk gebruik.

4. Acta Generale Synode Arnhem 1981, artt. 45-55; De teksten vast van de belijdenisgeschriften worden vastgesteld, alleen de tekst van Dordtse Leerregels krijgt nog een voorlopige status mee ter toetsing.
5. Acta Generale Synode Heemse 1984/85, artt. 172-184 en bijlage III: deze synode rondt de taalkundige herziening af en besluit op welke uniforme wijze de bijbelcitataten en schriftverwijzingen in de publicatie van de belijdenisgeschriften worden opgenomen.

Gronden van de deputaten eredienst

Onder hun voorstel hadden deputaten eredienst een wat uitgebreidere versie aan gronden:

1. taalkundige aanpassing van de belijdenisgeschriften is een logisch vervolg van de aanvaarding van de NBV en de verwerking daarvan in de liturgische teksten waartoe de GS van Amersfoort-C in 2005 besloot. De PS Gelderland steekt terecht in bij de Bijbelcitataten. De aansluiting van de belijdenis bij de Bijbel wordt zichtbaar gemaakt als de Bijbel geciteerd wordt in de vertaling die in de kerken gangbaar is.
2. ervaring van Deputaten Eredienst met de verwerking van de NBV in de liturgische teksten maakt duidelijk dat het niet bij vervangen van Bijbelcitataten kan blijven. Deze citaten gaan dan een vreemd element vormen in een tekst die aansluit op de NBG vertaling 1951. In verschillende belijdenisartikelen wordt aandacht besteed aan de details van de geciteerde Bijbeltekst (bv. NBG art. 9 en DL I, art. 9). In deze gevallen kan niet volstaan worden met het vervangen van het citaat, maar moet de tekst van het artikel aan het citaat worden aangepast. Dit dient theologisch verantwoord te gebeuren.
3. het is sinds 1955 een door vele generale synoden erkende verantwoordelijkheid van het generaal kerkverband om een tekst van de catechismus aan te bieden in hedendaags Nederlands waar ook de jeugd mee uit de voeten kan. Het is begrijpelijk dat anno 2008 informele vertalingen van de Heidelbergse Catechismus worden gebruikt om dit leerboek te kunnen blijven gebruiken. Juist omdat de belijdenisgeschriften bedoeld zijn als juist 'formulieren van eenheid' ligt er een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de kerken om voor bruikbare versies van deze belijdende teksten te zorgen.
4. op dit moment zijn er globaal drie versies van de formulieren van eenheid in omloop. In reformatorische kerkelijke kring wordt gewerkt met tekstuitgaven die nauw verwant zijn aan de 16^e en 17^e eeuwse teksten (zoals de editie Kuyper). In de PKN en een deel van de CGK gebruikt men de editie Dankbaar uit 1971. De GK gebruiken de vertaling van het Gereformeerd Kerkeboek die in de jaren '70 tot stand kwam. De GS Kampen 1975 koos nadrukkelijk voor een werkwijze om de taalkundige vormgeving te laten aansluiten op de toenmaals gebruikelijke kerktal. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat de gebruikers van de oude edities en de gebruikers van de editie Dankbaar weinig belangstelling hebben voor een taalkundig vernieuwde tekst van de belijdenis. De visies op de taal en functie van de belijdenis lopen ook zover uiteen dat van samenwerking bij de vertaling van de belijdenis geen vruchtbaar resultaat mag worden verwacht.